

DOKAZOVANIE V TRESTNOM KONANÍ – ÚVAHY DE LEGE FERENDA

EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS - CONSIDERATIONS DE LEGE FERENDA

Adrián Vaško¹

<https://doi.org/10.24040/pros.07.05.2021.svp.295-307>

Abstrakt

Príspevok je zameraný na aktuálne otázky právnej úpravy dokazovania v trestnom konaní. Súčasný technologický rozvoj v 21. storočí prináša celú plejádu nových riešení, predovšetkým technických, ktoré by mali nájsť svoj adekvátny odraz aj v dokazovaní ako nové dôkazné prostriedky.

Kľúčové slová

dokazovanie, dôkaz, dôkazný prostriedok.

Abstract

The paper will focus on current issues of the legal regulation of evidence in criminal proceedings. The current technological development in the 21st century brings a whole host of new solutions, especially technical ones, which should find their adequate reflection in proving as new means of proof.

Key words

proving, evidence, proof

Úvod

Platný právny poriadok SR upravuje problematiku dokazovania v trestnom konaní v samostatnej právnej norme – Trestný poriadok.² Uvedený zákon nadobudol účinnosť dňa 1.1.2006. Vzhľadom na svoju komplexnosť má charakter kódexu. Ide o všeobecný predpis, podľa upravujúci postup v jednotlivých štádiách trestného konania. Za pramene trestného práva procesného považujeme aj ďalšie právne predpisy, ktoré obsahujú normy trestného práva procesného (národné, medzinárodné).³

¹ JUDr. Adrián Vaško, PhD., Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, Katedra medzinárodného, európskeho práva a právnej komunikácie.

² zákon č. 301/2005 Z. z. – Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

³ IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J.: Trestné právo procesné 1, Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 22.

Trestným konanie rozumieme zákonom upravený postup orgánov činných v trestnom konaní súdov, prípadne aj iných osôb zúčastnených na trestnom konaní, úlohou ktorého je bez dôvodných pochybností zistiť:

- či bol spáchaný trestný čin, ak áno, zistiť jeho páchatel'a a uložiť mu podľa zákona spravodlivý trest alebo ochranné opatrenie,
- rozhodnutie vykonať alebo jeho výkon zabezpečiť,
- prípadne rozhodnúť o nároku poškodeného na náhradu škody, za súčasného rešpektovania základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb,
- a zároveň pôsobiť na upevňovanie zákonnosti, na predchádzanie a zamedzovanie trestnej činnosti a na výchovu občanov.

Hlavným účelom trestného konania je regulácia postupu orgánov činných v trestnom konaní (*policajt, prokurátor*) a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb (§ 1 *Trestného poriadku*).

V rámci trestného konania sa meritórne rozhoduje o udalosti, ktorá už nastala, bez ohľadu na časový úsek od spáchania činu po samotné rozhodovanie. OČTK samotné, spravidla, neregistrujú spáchanie skutku bezprostredne. Následne zisťujú informácie o tom, či sa skutok stal, či je trestným činom a kto je páchatel'. V prípade, ak by OČTK samé skutok vnímali pri jeho spáchaní prichádza do úvahy ich vylúčenie z vykonávania úkonov v trestnom konaní z dôvodov zaujatosti k predmetnej veci (§ 31 *ods. 1 Trestného poriadku*). Orgány činné v trestnom konaní a súdy spoznávajú skutok tak, že ho rekonštruujú s využitím dôkazov (*sprostredkujúcich skutočností*). Tento osobitný postup striktné upravuje Trestný poriadok – býva označovaný ako dokazovanie.⁴

Zabezpečiť naplnenie účelu trestného konania nie je možné bez procesu dokazovania. Dokazovanie má rozhodujúce a nezastupiteľné miesto ako aj význam pri naplňaní účelu trestného konania. Predstavuje nosný prvok, ktorý ovplyvňuje jednotlivé štádia trestného konania a jeho výsledky priamo určujú aké bude záverečné rozhodnutie a kým bude vydané.

Predpokladom pre správne, presvedčivé a spravodlivé rozhodnutie v konkrétnej trestnej veci je spoľahlivé zistenie skutkového stavu. Takéto zistenie predstavuje základnú úlohu

⁴ IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J.: Trestné právo procesné 1, Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 403.

v procese dokazovania. Dokazovanie môžeme teda označiť za ústredný prvok trestného konania ako celku.⁵

Ako cieľ dokazovania môžeme označiť spoznanie úplného komplexu podstatných skutočností, ktoré sú dôležité pre rozhodnutie o ďalšom postupe v konaní, resp. pre vydanie meritórneho rozhodnutia. Dokazovanie je podstatnou a nezastupiteľnou časťou trestného konania a je realizované v každom štádiu trestného konania. Je nezastupiteľné, nakoľko predstavuje jediný spôsob umožňujúci OČTK a súdu obstaranie podkladov pre ďalší priebeh konania a rozhodnutie.⁶

Z hľadiska teórie môžeme dokazovanie (*ako proces*) rozdeliť na konkrétne fázy (*etapy*):

- vyhľadávanie dôkazu,
- vykonávanie a dokumentovanie dôkazu,
- previerka
- hodnotenie.

V rámci posudzovania dokazovania v trestnom konaní musia byť popri vnútroštátnej právnej úprave a judikatúre akceptované stanovené medzinárodné štandardy. Máme na mysli najmä Dohovor o ochrane základných ľudských práv a slobôd v znení protokolov a dodatkových protokolov z 4.11.1950, ktorý nadobudol platnosť pre Československú republiku 18.3.1992. Rovnako je potrebné brať do úvahy aj rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva.

Dohovor vo vzťahu k trestnému konaniu, okrem iného zaručuje právo na spravodlivý proces (*čl. 6 ods. 1*) a právo obvineného na preukázanie viny zákonným spôsobom (*čl. 6 ods. 2*). Priebeh, rozsah a ani iné požiadavky k dokazovaniu *expressis verbis* neupravuje.

Je všeobecne prijatou a akceptovanou zásadou, že proces právnej regulácie dokazovania je vo výhradnej kompetencii zmluvných štátov Dohovoru, pričom nevyplýva žiadna povinnosť akceptovať konkrétny dôkazný systém. Takáto koncepcia je žiadúca pri zohľadnení rozmanitosti úpravy dokazovania v kontinentálnom práve a systéme common law.

Posudzovanie otázok týkajúcich sa prípustnosti dôkazov, hodnotenia dôkazov vnútroštátnymi súdmi, relevantnosti dôkazov, pravdivosti a dôkaznej sily ponecháva ESLP v kompetencii vnútroštátnej právnej úpravy a súdov.

⁵ MATHERN, V.: Dokazovanie v československom trestnom práve. Bratislava: Obzor, 1984, s.5.

⁶ IVOR, J. a kol.: Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 419

Zároveň si EŠEP vyhradil právo posudzovať, či trestné konanie ako celok malo spravodlivý charakter v súlade s článkom 6 Dohovoru.

Dokazovanie v trestnom konaní je upravené v šiestej hlave Trestného poriadku (§§ 119-161). Je možné ho charakterizovať ako postup OČTK a súdu upravený zákonom, resp. iných osôb vedúci k vyhľadaniu, zabezpečeniu, vykonaniu a zhodnoteniu poznatkov dôležitých pre poznanie skutkových okolností významných pre rozhodnutie o vine a treste, ako aj pre ďalší postup v konaní.⁷

Všetky skutočnosti dôležité v trestnom konaní pre rozhodnutie v konkrétnej veci tvoria predmet dokazovania. Predmet dokazovania má v každom trestnom prípade prísne individuálny charakter.

V dokazovaní sú jeho hranice sú stanovené vždy v závislosti od konkrétneho prípadu. Trestný poriadok určuje okruh okolností v ustanovení § 119 ods. 1 okolnosti, ktoré treba dokazovať. V trestnom konaní je potrebné najmä dokazovať:

- či sa stal skutok a či má znaky trestného činu,
- kto tento skutok spáchal a z akých pohnútok,
- závažnosť činu vrátane príčin a podmienok jeho spáchania,
- osobné pomery páchatel'a v rozsahu potrebnom na určenie druhu a výmery trestu a uloženie ochranného opatrenia a iné rozhodnutia,
- následok a výšku škody spôsobenú trestným činom,
- výnosy z trestnej činnosti a prostriedky na jej spáchanie, ich umiestnenie, povahu, stav a cenu,
- majetkové pomery na účely odňatia výnosov z trestnej činnosti.

Majetkové pomery, vyhotovovanie majetkového profilu a vyhľadávanie, dokumentovanie a preverovanie rozsahu a umiestnenia výnosov z trestnej činnosti v tomto kontexte zisťuje a vykonáva policajt alebo určený orgán podľa osobitného predpisu (§ 119 ods. 2 Trestného poriadku).

V súvislosti s charakteristikou procesu dokazovania je vhodné priblížiť pojmy dôkaz a dôkazný prostriedok.

Zákonodarca v ustanovení v ustanovení § 119 ods. 3 Trestného poriadku zakotvuje definíciu dôkazu takto: „*Za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie*

⁷ IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J.: Trestné právo procesné 1, Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 404.

veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona“.

Predmetná charakteristika dôkazu reflektuje zásadu, z ktorej vyplýva, že na preukázanie viny a pre uloženie trestu môžu byť použité výhradne skutočnosti získané v súlade so zákonom.

Samotná prípustnosť, resp. neprípustnosť dôkazu je ovplyvnená aj konkrétnym štádiom trestného konania, jednotlivých ustanovení Trestného poriadku. Odlišne problematiku prípustnosti dôkazov upravujú iné právne predpisy ako napr. Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov, Zákon o priestupkoch č. 372/1990 Zb. v znení neskorších predpisov. V kontexte prípustnosti dôkazov v trestnom konaní je potrebné rešpektovať aj požiadavky vyplývajúce z rozhodovacej činnosti vnútroštátnych a medzinárodných súdov a medzinárodných zmlúv. Právny poriadok SR neakceptuje precedentné právo, ale, napriek uvedenému konštatovaniu, právny rámec ovplyvňujúci formu, rozsah a spôsob dokazovania spoluvytvára judikatúra vnútroštátnych súdov, Ústavného súdu Slovenskej republiky, ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva.

V jednotlivých procesných štádiách je potrebné hodnotiť materiálnu hodnotu dôkazu vyplývajúcu zo spôsobu a formy jeho zabezpečenia. Prípustný dôkaz na postavenie obvineného pred súd nemusí byť prípustný pre vznesenie obvinenia a pod.⁸

OČTK a súd v trestnom konaní získava dôležité poznatky potrebné na náležité objasnenie veci využitím dôkazného prostriedku.

Trestný poriadok upravuje dôkazný prostriedok v § 119 ods. 3. *„Dôkaznými prostriedkami sú najmä výsluch obvineného, svedkov, znalcov, posudky a odborné vyjadrenia, previerka výpovede na mieste, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus, obhliadka, veci a listiny dôležité pre trestné konanie, oznámenie, informácie získané použitím informačno-technických prostriedkov alebo prostriedkov operatívno-pátracej činnosti.“*

Zákonodarca v uvedenom ustanovení Trestného poriadku uvádza rozsiahly výpočet dôkazných prostriedkov nie sú automaticky vylúčené aj iné pramene dôkazov, ktoré môžu reflektovať aktuálny technologický pokrok v 21. storočí.

Je však nevyhnuté, aby taký „nový“ dôkazný prostriedok poskytoval dôkazy, ktoré boli získané zákonným spôsobom. V súlade s ustanovením, že ako dôkaz môže slúžiť všetko, čo

⁸ KRUTEK – KURUCZOVA: Trestné konanie a dokazovanie v trestnom konaní, 2013, [online] [cit. 2021-03-10] dostupné na internete: <<http://krutekkuruczova.sk/trestne-konanie-dokazovanie-2013-04-22/>>

môže prispieť na objasnenie veci je možné uvažovať napr. o satelitných technológiách, GPS, GLONASS, autokamery.

Rešpektovanie požiadaviek na zabezpečenie kontradiktórnosti v trestnom konaní prinieslo zavedenie možnosti pre zúčastnené strany obstarávať samostatne dôkazy. V § 119 ods. 4 Trestného poriadku je zakotvená táto možnosť. Strany potom nesú aj náklady spojené s ich obstaraním. Štát vynaložené náklady uhradí obvinenému v prípadoch oslobodenia spod obžaloby podľa § 285 písm. a), b) alebo c) Trestného poriadku.⁹

Pre zabezpečenia rešpektovania základných ľudských práv a slobôd je zásadné ustanovenie § 119 od. 5 Trestného poriadku: „*Dôkaz získaný nezákonným donútením alebo hrozbou takého donútenia sa nesmie použiť v konaní okrem prípadu, keď sa použije ako dôkaz proti osobe, ktorá také donútenie alebo hrozbu donútenia použila.*“

V odbornej literatúre nachádzame názory, podľa ktorých je pojem prípustnosť dôkazov častokrát stotožňovaný s pojmom zákonnosť dôkazov. Akceptujeme názor, že ide o vzájomne prepojené pojmy a ich praktické striktné rozlišovanie nie je vždy realizovateľné.

V zásade je zákonnosť dôkazov chápaná významovo užšie ako prípustnosť dôkazov. Z uvedeného konštatovania potom vyplýva, že nie je neprípustným každý dôkaz získaný nezákonným spôsobom. V tomto kontexte nie je nezákonným automaticky neprípustný dôkaz. Pojem neprípustnosť obsahuje nielen neprípustnosť vyplývajúcu z nezákonného dôkazu, ale aj neprípustnosť určenú použitým prameňom dôkazu a rovnako neprípustnosť plynúcu z formálneho dôvodu časovej preklúzie pri predkladaní dôkazov jednotlivými procesnými stranami súdu.¹⁰

Právna teória charakterizuje prípustnosť dôkazu najmä pomocou:

- súladu základných zásad trestného konania, ustanovení Trestného poriadku a prameňov dôkazov,
- súladu základných zásad trestného konania, ustanovení Trestného poriadku a metód, prostriedkov a postupov aplikovaných pri získavaní informácií, ktoré tvoria samotný obsah dôkazu.¹¹

⁹ Dôvodová správa k zákonu č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok - LIT36207SK - posledný stav textu

¹⁰ ŠIMOVIČEK, I.: Prípustnosť dôkazov v trestnom konaní In: ZÁHORA, J.: Teoretické a praktické problémy dokazovania. Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 15. decembra 2008. Bratislava: BVŠP, 2008, s. 255.

¹¹ IVOR, J. a kol.: Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 443

Pravidlá pre prípustnosť dôkazov uvádza prof. Záhora, pričom je v procese vyhl'adávania a vykonávania dôkazov nevyhnutné rešpektovať tieto podmienky:

- znalosť pôvodu prameňa dôkazov, resp. dôkazných informácií a možnosť ich preverenia,
- kompetencie jednotlivých subjektov trestného konania pri obstarávaní dôkazov,
- zistenie totožnosti osôb, ktoré sú zdrojom dôkazných informácií,
- rešpektovanie všeobecných procesných pravidiel pre vyhl'adávanie a vykonanie dôkazov,
- dodržanie postupov pre úplne a presné fixovanie obstarávaných dôkazných informácií.¹²

V súvislosti s otázkami zákonnosti a prípustnosti dôkazov považujeme za potrebné zmieniť aj „Doktrínu plodov z otráveného stromu“ (*fruits of the poisonoustree doctrine*). Predmetná doktrína je aplikovaná predovšetkým v trestnom práve USA pri riešení otázok účinnosti dôkazov.¹³

Ako uvádza Tlapák Navrátilová doktrína plodov z otráveného stromu nepatrí do kontinentálneho práva a v súčasnosti v odbornej verejnosti, predovšetkým v ČR, prebieha o jej aplikovateľnosti diskusia. V jej rámci sa vyprofilovali v zásade dve skupiny názorov. Prvá skupina sa zhoduje v tom, že nie každá nezákonnosť automaticky znamená aj neprípustnosť dôkazu a teda sú aj „plody z otráveného stromu“, ktoré je možné použiť v dokazovaní. Jeden z rozhodujúcich argumentov býva akceptácia formulácie z trestného poriadku, že ako dôkaz môže byť použité všetko, čo môže prispieť k objasneniu veci. Druhá skupina názorov vychádza zo stanoviska, že dôkaz získaný porušením procesného práva, ako aj dôkaz z neho odvodený, sú neúčinné.¹⁴

Súčasná judikatúra v ČR pri posudzovaní neprípustnosti dôkazov vychádza z dvoch základných teórií:

- teória konfliktu záujmov a hodnôt,
- test proporcionality.

¹² ZÁHORA, J. a kol.: Dokazovanie v trestnom konaní. 1. vydanie. Praha: Leges, 2013, s. 116

¹³ NETT, A. Plody z otráveného stromu. 1. vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s 9

¹⁴ JELÍNEK, J.: Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018, s. 226-227

Teória konfliktov záujmov a hodnôt skúma účinnosť na základe hodnoty dôkazov. Hodnota dôkazov je tvorená závažnosťou dôkazu, zákonnosťou, pravdivosťou a podľa Najvyššieho súdu ČR sa má hodnotiť aj vierohodnosť.¹⁵

V prípade testu proporcionality sa porovnáva miera zásahu do práv osôb a možnosť naplnenia sledovaného účelu. Je zohľadňovaná aj závažnosť trestného činu, na ktorý sa dokazovanie vzťahuje. Ide o trojstupňový test. Najskôr sa hodnotí vhodnosť zásahu, ďalej nasleduje posudzovanie potrebnosti zásahu a nakoniec primeranosť zásahu.¹⁶

Trestný poriadok pracuje s pojmom zákonnosť. Konkrétny dôkazný prostriedok je prípustný podľa zákona a bol získaný postupom OČTK a súdu v súlade s ustanoveniami príslušných právnych predpisov.

Za nezákonný dôkaz sa považuje dôkaz, pri ktorom bola nezákonnosť spôsobená, ale aj všetky dôkazy získané na jeho základe.

Dôkazy získané nezákonným zásahom do ústavných práv fyzických osôb sú v trestnom konaní nepoužiteľné, nakoľko nerešpektujú podmienky ustanovení § 119 ods. 3 Trestného poriadku.¹⁷

V právnej teórii sa dlhodobo uplatňuje päť kritérií hodnotenia zákonnosti dôkazu koncipovaných Repíkom:

1. bol dôkaz získaný z prameňa, ktorý stanoví prípadne pripúšťa zákon,
2. bol dôkaz získaný a vykonaný procesným subjektom, ktorý je na to zákonom oprávnený,
3. bol dôkaz získaný a vykonaný v tom procesnom štádiu, v ktorom je príslušný procesný subjekt podľa zákona oprávnený vyhľadávať a vykonávať dôkazy v procesnom zmysle, t. j. také dôkazy, ktoré môžu byť podkladom pre rozhodnutie v trestnom stíhaní osobitne pre rozhodnutie súdu,
4. získaný a vykonaný dôkaz sa týka predmetu dokazovania v danom procese, t. j. týka sa skutku, o ktorom sa vedie konanie, resp. otázok, o ktorých je potrebné podľa zákona v súvislosti s týmto skutkom rozhodovať,

¹⁵ NETT, A. Plody z otráveného stromu. 1. vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s 46

¹⁶ JELÍNEK, J. .: Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018, s. 229-230

¹⁷ ZÁHORA, J. a kol.: Dokazovanie v trestnom konaní. 1. vydanie. Praha: Leges, 2013, s. 114,

5. bol dôkaz získaný a vykonaný spôsobom ustanoveným, alebo prípustným podľa zákona.¹⁸

Podľa Šimovčeka, v prípade, že akceptujeme možnosť, že nie každá nezákonne získaná informácia je vylúčená ako dôkaz z trestného konania, je potrebné stanoviť kritériá prípustnosti. Nezákonné dôkazy by mohli byť rozdelené do dvoch skupín:

- absolútne neprípustné,
- relatívne neprípustné.

V prípadoch absolútnej neplatnosti sa na ňu ex offio musí prihliadať. Pri relatívnej neprípustnosti bude môcť byť dôkaz pripustený predovšetkým s prihliadnutím na drobné porušenie zákona a jeho vysokú preukaznú hodnotu.¹⁹

Na základe analýzy rozhodnutí ESLP môžeme konštatovať, že Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd nereguluje proces dokazovania, ale zasahuje niektoré jeho aspekty. Prípustnosť dôkazov ESLP viackrát označil za otázku, ktorá patrí do výhradnej právomoci konkrétnych vnútroštátnych subjektov a Dohovor sa ňou nezaobrá.

Ustanovenia čl. 6 ods. 1 Dohovoru neurčujú žiadne pravidlá pre prípustnosť dôkazu a ESLP má za úlohu určiť či konanie ako celok bolo spravodlivé. Je potrebné uviesť, že hoci sa ESLP v zásade nezaobrá prípustnosťou dôkazu opakovane vyslovil záver o tom, že použitie konkrétneho dôkazu porušilo právo na spravodlivý proces vo vzťahu ku konkrétnemu obvinenému.²⁰

Pre lepšiu názornosť uvádzame vybrané rozhodnutia ESLP:

*Prípud Schenk vs. Švajčiarsko zo dňa 12. 7. 1998 ESLP konštatoval, že čl. 6 Európskeho dohovoru neurčuje pravidlá prijateľnosti dôkazu a preto táto oblasť podlieha vnútroštátnej úprave. Úlohou ESLP nie je rozhodnúť, aký dôkazný prostriedok má byť prípustný, ale či trestné konanie ako celok bolo spravodlivé, resp. či bolo rešpektované právo obhajoby.*²¹

ESLP vo veciach Khudobin vs. Rusko, Klass a ďalší vs. Nemecko ESLP nevylučuje, aby boli v prípravnom štádiu a tam, kde to povaha trestného činu vyžaduje, ako dôkaz použité zdroje typu anonymných informátorov, ale následne využitie týchto zdrojov súdom pre

¹⁸ REPÍK, B.: Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. In. Bulletin advokacie, 1982, červenec-srpen, s. 122

¹⁹ JELÍNEK, J. .: Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018, s. 221-222

²⁰ MOLE, N. – HARBY, C.: Právo na spravodlivý proces. Sprievodca na aplikáciu čl. 6 európskeho dohovoru o ľudských právach. 1. vydanie, Bratislava: Informačná kancelária Rady Európy, 2006, s. 49.

²¹ Rozsudok vo veci Schenk sv. Švajčiarsko zo dňa 12.7.1998.

*odsúdenie je prijateľné len v prípadoch, keď existujú dostatočné záruky proti zneužitiu, jasný a predvídateľný postup schvaľovania, uskutočňovania a kontroly špeciálnych vyšetrovacích metód.*²²

V ostatnej dobe môžeme pozorovať v rozhodnutiach ESLP tendenciu k posunu od uprednostňovania zachovávanania absolútnej ochrany základných ľudských práva a slobôd smerom k zdôrazňovaniu verejného záujmu a jeho ochrany.

Tieto tendencie prof. Svák komentuje a podľa neho je zjavné, že prichádza k presnejšiemu určeniu limitov (*hraníc*) oprávnených zásahov do práva na súkromie, favorizovaniu vnútroštátnej nápravy v prípadoch porušenia tohto práva a extenzívnemu výkladu pojmov v práve na súkromie.²³

Základným interpretačným pravidlom pri výklade práva na súkromie sa stal extenzívny výklad. Do práva na súkromie je zahrnuté právo na súkromný život, právo na rodinný dom, nedotknuteľnosť obydlia ako aj na ochranu korešpondencie.

Uvedené konštatovania platia aj pri zásahoch kompetentných subjektov do práva na súkromie upraveného v čl. 8 Dohovoru. V zmysle jeho ustanovení sú zásahy do práva na súkromia prípustné po splnení stanovených podmienok. Orgány štátu môžu zasahovať do tohto práva v prípadoch, ak je zásah v súlade so zákonom, je v demokratickej spoločnosti nevyhnutný v záujem národnej, resp. verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu štátu, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochranu zdravia, morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.²⁴

Zásahy štátnych orgánov do práva na súkromie sú, v kontexte vyššie uvedeného, ESLP posudzované z základných hľadísk:

- legalita,
- legitimita,
- proporcionalita.

Pod pojmom legalita rozumieme, že právo na súkromie môže byť obmedzené, len na základe zákona (*čl. 8 ods. 2 Dohovoru*). Zákonná úprava musí byť dostupná a predvídateľná.²⁵

Článok 8 ods. 2 Dohovoru zároveň poskytuje aj odpoveď na otázku požiadavky legitimacy. Dôvody na zásah štátnych orgánov do práva na súkromie sme uviedli vyššie. Pri posudzovaní legitimacy sa hodnotí súladnosť realizovaných opatrení s prípustným cieľom.

²² Rozsudky vo veciach Khudobin vs. Rusko, Klass a ďalší vs. Nemecko

²³ SVÁK, J.: Ochrana ľudských práva v troch zväzkoch. II. zväzok. Bratislava: Eurokódex, 2011, s. 393

²⁴ Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (čl. 8. ods. 1).

²⁵ SVÁK, J.: Ochrana ľudských práva (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práv). II. rozšírené vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2006, s. 584-585.

Proporcionalita zásahov štátnych orgánov musí byť zachovaná medzi výberom prostriedkov zásahu, stanovených zákonom pri plnení legitímneho cieľa a právom na súkromie. Pri výbere týchto prostriedkov má štát možnosť na slobodnú úvahu, vždy však musia sledovať legitímny cieľ a sú obmedzované tak, že akýkoľvek zásah do práva na súkromie budú realizovať v prípade nevyhnutnosti a v súlade s pravidlami fungovania demokratickej spoločnosti.

Inak povedané k zásahu do práva na súkromie je možné zo strany štátu pristúpiť len vtedy, keď je to nevyhnutné a zamýšľaný cieľ nie je možné dosiahnuť použitím miernejších prostriedkov.²⁶

Zásahy do práva na súkromie môžu byť teda realizované len pri súčasnom splnení požiadaviek legality, legitimity a proporcionality.

Záver

Súčasná právna úprava dokazovania v trestnom konaní v Slovenskej republike si podľa nášho názoru vyžaduje úpravu. Ide najmä o potrebu reflektovania na stav ekonomického a technologického rozvoja spoločnosti v 21. storočí. Súčasný výpočet dôkazných prostriedkov v § 119 ods. 3 Trestného poriadku, nie úplný, nevylučuje automaticky použitie aj iných dôkazných prostriedkov. V rámci odbornej verejnosti aktuálne prebiehajú diskusie ako postupovať. Jedna skupina názorov favorizuje ponechanie príkladného výpočtu dôkazných prostriedkov v Trestnom poriadku s tým, že nové „moderné“ dôkazné prostriedky môžu byť využívané a nie je potrebné ich vymenovanie v Trestnom poriadku. Druhá skupina názorov preferuje základnú myšlienku, že do budúca je potrebné považovať za dôkazy len skutočnosti získané z dôkazných prostriedkov výslovne uvedených v Trestnom poriadku. V tejto súvislosti navrhujú vypustiť možnosť získavania dôkazov v trestnom konaní podľa „iných zákonov“. Iná skupina odborníkov sa prikláňa k názorom prof. Jelínka, významného odborníka na trestné právo z Českej republiky. Okrem iného navrhuje, aby bolo do všeobecných ustanovení o dokazovaní zakomponované ustanovenie, že ako dôkazný prostriedok môžu byť použité len také prostriedky, ktoré sú spôsobilé, reflektujúci súčasný stav vedeckého poznania, na poznávanie skutočnosti a ich vierohodnosť je možné potvrdiť existujúcimi vedeckými

²⁶ PERHÁCS, Z. – PERHÁCSOVÁ, A.: Právna úprava používania informačno-technických prostriedkov (1. časť), Justičná revue, 65, 2013, č. 4, s. 543-545,

metódami. Uvedené riešenie by odstránilo dohady, či môže byť ako dôkazný prostriedok využité napr. veštenie z kávy, resp. úvahy jasnovidca. Ďalej sa domnieva, že by bolo vhodné dôkazné prostriedky taxatívne vymenovať. Zastáva názor, že takáto právna úprava by bola z hľadiska obhajoby ako aj rešpektovania právnej istoty nepochybne vhodnejšia. Svoje tvrdenie podporuje aj argumentáciou, že niektoré dôkazné prostriedky nie sú v trestnom konaní vôbec upravené (*pachové stopy, detektor lži, mikrostopy, analýza DNA*). Využitie týchto dôkazných prostriedkov je riešené judikatúrou súdov.²⁷

Domnievame sa, že v blízkej dobe musí trestné právo adekvátne zareagovať a umožniť využitie dôkazov získaných novými technológiami ako napr. satelity, GPS, GLONASS, autokamery, softwarové vybavenie vozidiel, komunikačné technológie, lokalizácia a pod.

Samozrejme vždy bude mať konečné slovo súd, ktorý zhodnotí, či takéto dôkazné informácie sú prípustné a účinné, resp. akú „váhu“ budú mať pri rozhodovaní v konkrétnej trestnej veci. Ktorý názor nakoniec zvíťazí a ako bude vyzeráť právna úprava, je v súčasnosti nemožné uviesť, nakoľko vývoj v tejto oblasti je dynamický a vplyv zákonodarcu je nezanedbateľný a nenahraditeľný. Máme za to, že by právnická verejnosť mala nájsť v otázke dokazovania v trestnom konaní konsenzus a následne tento názor aj vhodným spôsobom presadzovať tak, aby našiel odraz v konkrétnej následnej právnej úprave.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

IVOR, J. a kol.: Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 419. ISBN 9788080783099.

IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J.: Trestné právo procesné 1, Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, 528 s. ISBN 978-80-8168-593-4.

JELÍNEK, J.: Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018, 536 s. ISBN 978-80-7502-287-5.

KRUTEK – KURUCZOVÁ: Trestné konanie a dokazovanie v trestnom konaní, 2013, [online] [cit. 2018-04-10] dostupné na internete: <<http://krutekkuruczova.sk/trestne-konanie-dokazovanie-2013-04-22/>>.

MATHERN, V.: Dokazovanie v československom trestnom práve. Bratislava: Obzor, 1984, 229 s.

²⁷ JELÍNEK, J.: Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018, s. 19

MOLE, N. – HARBY, C.: Právo na spravodlivý proces. Sprievodca na aplikáciu čl. 6 európskeho dohovoru o ľudských právach. 1. vydanie, Bratislava: Informačná kancelária Rady Európy, 2006, 64 s. ISBN 978-80-89141-10-4.

NETT, A. Plody z otráveného stromu. 1. vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 115 s. ISBN 8021015241.

PERHÁCS, Z. – PERHÁCSOVÁ, A.: Právna úprava používania informačno-technických prostriedkov (1. časť), Justičná revue, 65, 2013, č. 4, s. 543-545,

REPÍK, B.: Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. In. Bulletin advokacie, 1982, červenec-srpen, s. 122

SVÁK, J.: Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch. II. zväzok. Bratislava: Eurokódex, 2011, 1094 s. ISBN 9788089447435

SVÁK, J.: Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práv). II. rozšírené vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2006, 1116 s. ISBN 8088931517.

ŠIMOVČEK, I.: Prípustnosť dôkazov v trestnom konaní In: ZÁHORA, J.: Teoretické a praktické problémy dokazovania. Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 15. decembra 2008. Bratislava: BVŠP, 2008, 304 s. ISBN 9788089363223.

ZÁHORA, J. a kol.: Dokazovanie v trestnom konaní. 1. vydanie. Praha: Leges, 2013, 320 s. ISBN 978-80-87576-76-2.

Rozsudok vo veci Schenk sv. Švajčiarsko zo dňa 12.7.1998

Rozsudky vo veciach vo veciach Khudobin vs. Rusko, Klass a ďalší vs. Nemecko

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Dôvodová správa k zákonu č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok - LIT36207SK - posledný stav textu.

zákon č. 301/2005 Z. z. – Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Adrián Vaško).